

Neurodegenerativní onemocnění

Sekundární poruchy komunikace

Eliška Ječmenová, Denisa Dobrovolná

NEURODEGENERATIVNÍ ONEMOCNĚNÍ - definice

- stavy, při kterých dochází k úbytku specifických skupin neuronů
- nejčastěji jsou zapříčiněny těmito procesy:
 - apoptóza (programovaná buněčná smrt)
 - hromadění patologických proteinů v neuronech
 - produkce volných kyslíkových radikálů
 - genetické mutace
- Alzheimerova nemoc, Parkinsonova nemoc, Vaskulární demence, Huntingtonnova nemoc, Creutzfeld-Jakobova nemoc, Primární a amyotrofická laterální skleróza,...

DYSARTRIE

- patří mezi získané motorické řečové poruchy, které vznikají náhle či pozvolna na základě organického poškození nervové soustavy
- důsledkem ochrnutí, slabosti orofaciálního svalstva či narušené koordinace je v různé míře i variabilitě narušena hybnost, plánování i kontrola pohybů čelisti, tváří, rtů, jazyka, měkkého patra, hltanu, hrtanu, hlasivek...
- Jedinec s dysartrií nemá problémy s porozuměním mluvené či psané řeči, s gramatikou

DYSARTRIE

- Nejčastěji se vyskytuje při těchto neurodegenerativních onemocněních
 - Parkinsonově chorobě
 - Roztroušené skleróze
 - Huntingtonově chorobě
 - Amyotrofické laterální skleróze

DYSARTRIE

Narušena je rychlost, síla, rozsah, načasování i přesnost pohybů svalstva účastnícího se mluvené řeči

porucha artikulace	řeč je setřelá, namáhavá, nekoordinovaná
porucha respirace	nedostačující, přerušovaný, povrchní dech
porucha fonace	hlas tichý x hlasitý, kolísavý, až afonie
nosní rezonance	nosový, huhňavý charakter
porucha prozódie	narušené tempo - zpomalení x zrychlení; rytmus, frázování, přízvuk
porucha polykání	ztížen či znemožněn příjem stravy a tekutin

DYSARTRIE

- rozlišujeme různou míru poruchy od lehké až po nejtěžší stupeň – anartrie
- často v kombinaci s:
 - poruchou polykání - *dysfagií/afagií*
 - poruchou hlasu - *dysfonií/afonií*
 - poruchou programování artikulovaného projevu – *verbální dyspraxií/apraxií*
 - poruchou schopnosti mluvené řeči a rozumění mluvené a psané řeči – *afázií*
 - poruchou plynulosti řeči – *koktavostí, ..*

DYSARTRIE - terapie

- Terapie je zaměřena na stabilizaci projevů či na prevenci jejich možného zhoršování
- Využívá se:
 - masáže orofaciální oblasti
 - ovlivnění mluvy přiměřeným tělesným tonem a svalovou relaxací
 - obnovení hybnosti a svalové síly v orofaciální oblasti
 - modifikace dechových cvičení, modifikace fonačních a rezonančních cvičení, modifikace artikulačních cvičení,
 - stimulace variací v prozódii řeči a jejím využití především u větné intonace
 - rytmicizující postupy
 - využití neverbální komunikace a komunikačních pomůcek u osob s přetrvávající nesrozumitelnou mluvou či anartrií
 - systémy augmentativní komunikace

DYSARTRIE - terapie

- Test 3F Dysartrický profil (Hedánek, Roubíčková, 2011)

I. Faciokineze

1. Masáž obličeje
2. Faciokineze

II. Fonorespirace

1. Respirace
2. Respirace při fonaci
3. Fonace
4. Cvičení pro zlepšení funkce měkkého patra

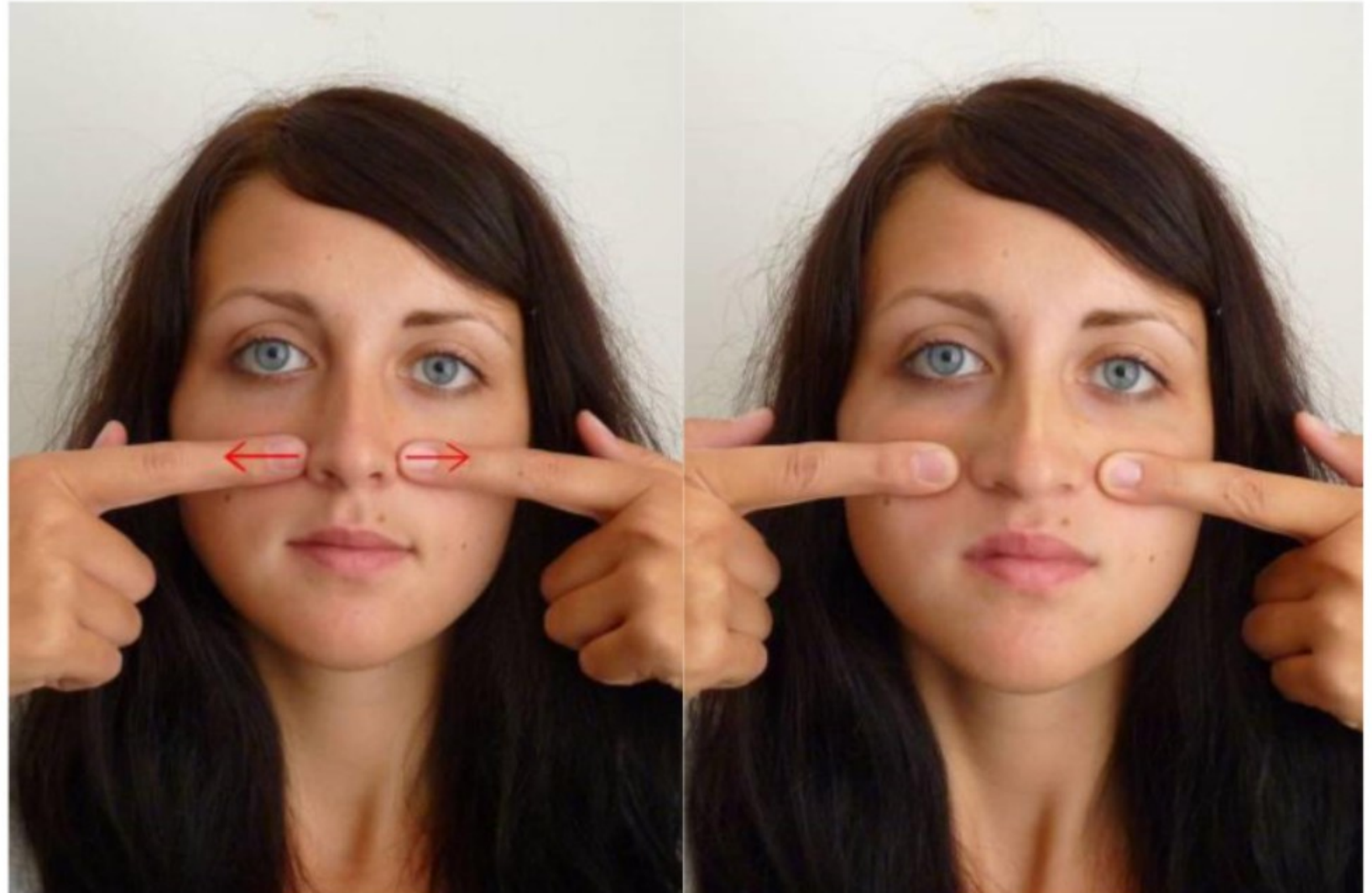
III. Fonetika

1. Prozodie
2. Artikulace 2a Hlázky
2b Cvičení

- <https://www.youtube.com/watch?v=CXMf00RTNrE>

3F TEST – UKÁZKA

Masáž obličeje

Ukazováčky masírujte místa vedle nosu tlakem a tahem ve směru šipek.

3F TEST – UKÁZKA

Faciokineze

Tlačte jazykem uvnitř úst nejprve do pravé líce, poté do levé. Kontrolujte v zrcátku a prsty na líci. Na každou stranu zatlačte 5x

3F TEST – UKÁZKA

Respirace

- 4.1** Zhluboka se nadechněte a syčte jako had (sss) dokud Vám vystačí jeden nádech. Hlasitost i síla hlasu by měla být celou dobu stejná – pokuste se o to. Ke konci dechu může hlas začít kolísat a klesat. Opakujte 3x. Zdravý jedinec vydrží syčet 20 sekund a déle.
- 4.2** Zhluboka se nadechněte, začněte syčet jako had velmi hlasitě a plynule sykot zeslabujte tak, aby Vám vydržel dech až do nejtisšího sykotu. Opakujte 3x.
- 4.3** Zhluboka se nadechněte, začněte tiše syčet a plynule sykot zesilujte až do velmi hlasitého sykotu – opět na jeden nádech. Opakujte 3x.
- 4.4** Zhluboka se nadechněte a syčte přerušovaně (ss – ss –ss) dokud Vám vystačí dech. Opakujte 5x.

3F TEST – UKÁZKA

Respirace při fonaci

5.1 Zhluboka se nadechněte, zavřete ústa a začněte tzv. mručet (jako byste chtěli vyslovit hlásku M, ale bez otevření úst: mmmm). Vydržte co nejdéle na jeden nádech při stále stejné hlasitosti. Opakujte 3x. Zdravý jedinec vydrží na jeden nádech 15 sekund a více.

5.4 Čtete postupně věty – vždy na jeden nádech. Před každou z nich se zhluboka nadechněte. Trénuje hlavně větu, u které Vám jako u první nevystačí jeden nádech. Trénujte ji pravidelně každý den, dokud ji nezvládnete na jeden nádech a poté pokračujte další delší větou.

Pokud Vám nedělá stoj a chůze potíže, trénujte dech i ve stoji a při chůzi.

3F TEST – UKÁZKA

Fonace

- 6.1** Zhluboka se nadechněte a prodlouženě vyslovte Hmmmmm. Vydržte co nejdéle a opakujte 5x.
- 6.5** Následující věty přečtete tak, že začátek věty začnete číst tišším hlasem a další slova vyslovíte vždy o něco hlasitěji.

Dnes odejdu z práce **dříve**.

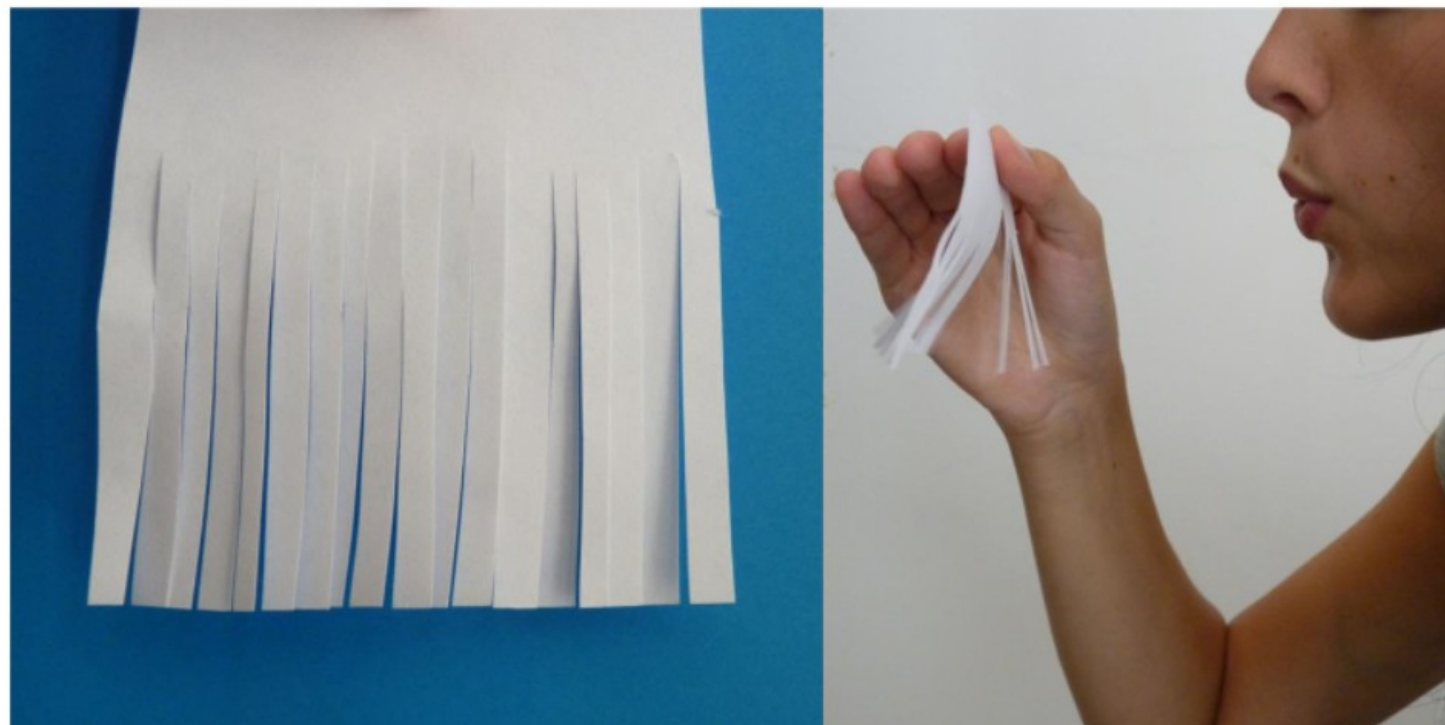
V neděli si uvařím hovězí **guláš**.

V parku si hraje deset **dětí**.

3F TEST – UKÁZKA

Cvičení pro zlepšení funkce měkkého patra

Nadechněte se nosem a foukejte do nastříženého papírku, větrníku, píšťalky, flétny, horkého čaje, do čehokoliv, co máte po ruce. Pokud Vám vzduch uniká nosem, zacpěte si jej.

3F TEST – UKÁZKA

Prozodie

8.2 Přečtete následující věty, přičemž pokaždé zdůrazněte jiné slovo.

Včera bylo doma veselo.

(Kdy bylo doma veselo?)

Včera bylo doma veselo.

(Včera nebylo doma veselo?)

Včera **bylo** doma veselo.

(Kde bylo včera veselo?)

Včera bylo **doma** veselo.

(Jak bylo včera doma?)

Včera bylo doma **veselo**.

3F TEST – UKÁZKA

Artikulace - hlásky

F, V U těchto souhlásek se spodní ret dotýká horních zubů. Mezi rtem a zuby prochází vzduch. Jazyk se nezapojuje.

Trénujte tyto hlásky na následujících slabikách a slovech:

FI, FE, FA, FO, FU,
FÍK, FÍGL, FELIX, FELICIE, FAGOT, FANDA, FOTKA,
FÓLE, FUJAVICE, FUČ, FLEK, FLÉTNA, FAJFKA,
FIFLENA, MAFIE, DOUFAT, GOLF, BLAF.

VI, VE, VA, VO, VU,
VIDLE, VIDÍ, VEJCE, VESELICE, VÁZA, VAROVÁNÍ,
VOJNA, VOLENKA, VŮLE, VŮDCE, VDĚK, VLEVO,
VLÁKNO, LOVÍ, KONVE, OLIVA, SOVA, OVOCE, KLOVU,
KONEV, VĚTEV.

3F TEST – UKÁZKA

Artikulace - cvičení

7.1 Opakujte 5x za sebou samohlásky a – e – i – o – u.
Řádně otevírejte ústa.

Opakujte samohlásky u – i – u – i na jeden nádech, dokud Vám nedojde dech. Řádně artikulujte a proveďte 3x. (Při hlásce U rty co nejvíce vyšpulte, při hlásce I koutky úst co nejvíce roztáhněte.)

Opakujte hlásku p – p – p na jeden nádech dokud Vám nedojde dech. Proveďte 3x.

To stejné proveďte s hláskou T (t – t – t) a poté s hláskou K (k – k – k).

3F TEST – UKÁZKA

Záznamový formulář

DYSARTRICKÝ PROFIL TEST 3F				Nynější onemocnění							
Stav před nynějším onemocněním Stav kognitivních, jazykových, řečových funkcí Sluch + - Zrak <u>brýle</u> na čtení				Poznámky							
Jméno pacienta				Orientační předtestové vyšetření							
				Afázie ano ne		orální nebo verbální apraxie ano ne		jiná porucha řeči ano ne			
Rodné číslo		Vyšetřil		chrup: neúplný úplný		jazyková fascikulace, fibrilace: ano ne		jazyková atrofie: ano ne			
Datum vzniku poruchy		Datum vyšetření I. a II. vyšetření:		jazyk plazí: neplazí vůbec, uchyluje ke straně, ve středu		tvář symetrická v klidu: ano ne		tvář symetrická v pohybu: ano ne			
Dysartrický index I. a II. vyšetření: 0-17 velmi těžká dysartrie - anartrie 17-35 těžká dysartrie 36-56 středně těžká dysartrie 57-73 lehká dysartrie 74-85 velmi lehká dysartrie 85-90 bez poruchy				přijímá plně jídlo jakékoli konzistence orálně: ano ne		obtíže při příjmu tekutin: <u>často</u> <u>občas</u> ne		obtíže při příjmu tuhé stravy: <u>často</u> <u>občas</u> ne			
				kontrakce veta při opakované prodloužené fonaci hlásky (a): vydatné, snížené, jednostranné, nejsou						dávivý reflex: <u>nevýhavný</u> <u>snížený</u> zvýšený, přiměřený	
FACIOKINEZE (maximum 30)				FONORESPIRACE (maximum 30)				FONETIKA (maximum 30)			
1. Rty (maximum 10)				4. Respirace (maximum 10)				7. Artikulace (maximum 10)			
1.1 Protuze a retrakce rtů mezi zuby				4.1 Klidová prodloužená expirace				7.1 Přesnost opakování samohlásek			
1.2 Pevnost sevření rtů v klidu				4.2 Síla výdechového proudu				7.2 Přesnost opakování souhlásek			
1.3 Pevnost retního uzávěru při nafouknutých tvářích				4.3 Výdrž expirace při syčení (sss...)				7.3 Přesnost artikulace při čtení TEXT			
1.4 Zaostření koutků do úsměvu				4.4 Opakování sérií (ss-ss-ss...)				7.4 Djadochokineze s fonací (p-t-k) (o-e)			
1.5 Djadochokineze bez fonace				4.5 Plynulé zesilování a zeslabování sykotu				7.5 Spontánní řeč			
2. Čelist (maximum 10)				5. Respirace při fonaci (maximum 10)				8. Prozodie (maximum 10)			
2.1 Otevření a zavření úst (volné)				5.1 Výdrž expirace při prodloužené fonaci hlásky m				8.1 Udržení rytmu v rytmickém celku TEXT			
2.2 Otevření a zavření úst proti odporu				5.2 Výdrž expirace při prodloužené fonaci hlásky <u>jj</u>				8.2 Základní větné intonace TEXT			
2.3 Posouvání mandibuly doprava – doleva				5.3 Synchronizovanost respirace s fonací <u>ffjjjj</u>				8.3 Přemísťování kontrastního důrazu TEXT			
2.4 Kroužení mandibulou do stran				5.4 Délka výdechové mluvní fráze				8.4 Intonační variabilita TEXT			
2.5 Kontrakce žvýkacích svalů				5.5 Mluvní respirace				8.5 Komplexní prozodické faktory			
3. Jazyk (maximum 10)				6. Fonace (maximum 10)				9. Srozumitelnost (maximum 10)			
3.1 Vysunutí jazyka z úst a zasunutí				6.1 Kvalita hlasu				9.1 Srozumitelnost předřikávaných slov TEXT			
3.2 Zvednutí špičky jazyka vzhůru a spuštění zpět				6.2 Rezonance				9.2 Srozumitelnost předřikávaných vět TEXT			
3.3 Vysunutí, obrácení špičky jazyka před ústy vzhůru				6.3 Přiměřená a ovládaná hlasitost				9.3 Srozumitelnost četby slov TEXT			
3.4. Přesunutí jazyka z koutku do koutku				6.4 Přiměřená a ovládaná výška				9.4 Srozumitelnost četby textu TEXT			
3.5 Kruhovitě olíznutí horního a spodního rtu				6.5 Hlasový rozsah				9.5 Srozumitelnost spontánní mluvy			

Afázie

- Získaná porucha řeči, kterou způsobuje náhlé poškození mozku
- Příčiny: cévní mozková příhoda, úraz hlavy, nádory, degenerativní onemocnění mozku
- Potíže s:
 - Porozuměním
 - Výbavností slov, pojmenováním
 - Čtením, psaním
 - Neplynulost projevu
 - Záměna slov

Afázie

- Nejčastěji při těchto neurodegenerativních onemocněních:
 - Parkinsonova choroba
 - Demence
 - Alzheimerova choroba

Typy afázie (Bostonská klasifikace)

- Brockova afázie
- Wernickeho afázie
- Globální afázie
- Konduktivní afázie
- Amnestická afázie
- Transkortikálně-motorická afázie
- Transkortikálně-senzorická

Afázie

- Symptomy:
 - Parafázie – deformace slov různého typu a stupně
 - Parafrázie – snížená schopnost až neschopnost vyjádření ve větách
 - Logorhea – překotná a rychlá mluva, snížená srozumitelnost
 - Anomie – porucha pojmenování

Terapie afázie

- Individuální – záleží na typu a závažnosti
- Logopedická intervence co nejdříve, je to dlouhodobý a cílený proces
- Cíl: zlepšit dorozumívací schopnosti do pacientova běžného života

Specifické terapeutické postupy

- Kresba jako komunikační prostředek
- Melodicko-intonační terapie – 3 fáze
 - 1. logoped sedí naproti pacientovi, do levé ruky vyťukává slabiky
 - 2. logoped prezentuje slova, pacient opakuje po krátké pauze fráze, které logoped vyslovil
 - 3. logoped se snaží, aby se řeč pacienta přiblížila co nejvíce mluvené řeči

Metodické materiály pro terapii

- Obrázkový slovník pro afatiky
- Pracovní listy pro reedukaci afázie
- Počítačové programy Mentio
- Soubor cvičných textů pro reedukaci afázie
- Textová a obrázková cvičebnice pro nemocné s poruchou řečových funkcí – afázií

→

→

→

CO JE TO:

ZPĚT
1. PÍSMENO
NÁPOVĚDA >>>
DALŠÍ

KONEC

3

			
VELKÝ velký <i>velký</i>	MALÁ malá <i>malá</i>	KULATÝ kulatý <i>kulatý</i>	ŠÍŠATÝ šišatý <i>šišatý</i>
			
SVĚTLÉ světlé <i>světlé</i>	TMAVÉ tmavé <i>tmavé</i>	TVRDÝ tvrdý <i>tvrdý</i>	MĚKKÝ měkký <i>měkký</i>

S Č M 1

Spojte symbol se zemí:

JAPONSKO

USA

ŠVÝCARSKO

EGYPT

ŠPANĚLSKO

NIZOZEMSKO

ČÍNA

FRANCIE

KANADA

ITÁLIE

Pracovní listy pro readukaci afázie / III. díl / © Klub afasie, 2021 / www.klubafasie.com

ZDROJE

Elektronické

- https://is.muni.cz/th/iu1ge/Diplomova_prace_Lenka_Drapelova_.pdf
- <https://www.fnbrno.cz/areal-bohunice/neurologicka-klinika/dysartrie/t4497>
- <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--dysartrie>
- <https://www.logopedonline.cz/poruchy-reci/dysartrie/>
- <https://www.huntington.cz>
- <https://www.parkinson-help.cz>
- <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=n2RgPOMJRBU&t=145s>
- <https://www.dobralogopedie.cz/cz/afazie-wp000013.html>
- <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--afazie>
- <https://theses.cz/id/8mq2sg/19390522>
- <https://www.logopedonline.cz/poruchy-reci/afazie/>
- <https://www.klubafazie.com/afazie/>

ZDROJE

Literatura

- CSÉFALVAY, Zsolt a Viktor LECHTA. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti u dospělých*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0364-3.
- LOVE, Russell J. a Wanda G. WEBB. *Mozek a řeč: neurologie nejen pro logopedy*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-464-9.
- NEUBAUER, Karel. *Neurogení poruchy komunikace u dospělých: [diagnostika a terapie]*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-159-4.
- ROUBÍČKOVÁ, Jaroslava. *Test 3F: dysartrický profil*. 3., dopl. a přeprac. vyd., (V nakl. Galén 1.). Praha: Galén, c2011. ISBN 978-80-7262-714-1.

ZDROJE

Zajímavé odkazy

- https://is.muni.cz/th/iu1ge/Diplomova_prace_Lenka_Drapelova_.pdf
- <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=n2RgPOMJRBU&t=145s>
- <https://www.youtube.com/watch?v=b5N0ksdpfkg&t=194s>
- <https://www.youtube.com/watch?v=CXMf00RTNrE>
- <https://casopis.aklcr.cz/contents/lkl/2018/02.pdf>
- <https://www.klubafasie.com/afazie/>
- <https://www.afaslovník.cz/>
- <https://www.mentio.cz/>
- <https://www.afazie.cz/>